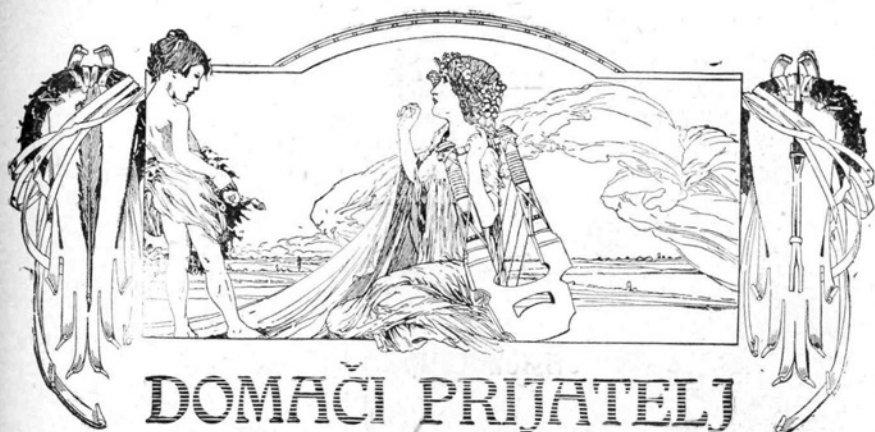

DOMAČI PRIJATELJ

LETNIK V.

PRAGI, 1. JULIJA 1908.

STEV. 7.

ZVORAN ZVORANOV:

IGNACIJ VILEN.

Pravili so, da ne bo več dolgo, in zato sem ga šel obiskat. Dolgočasen zimski dan je bil proti koncu decembra, nebo je bilo razpeto kakor velika, bela rjnha nad zemljo, tuintam je zarosilo iz njega in drobne, nevidne kapljice so padale na nerodno, blatno pot navkreber in na moj havelok in obraz — — —

Mrtev je bil svet, zapuščene njive kraj poti, umazani zadnji ostanki božičnega snega. pusta vsa pokrajina.

In ravno tako pusto je bilo v duši samotnega študenta in dolga in težka je bila pot.

Zato se je vzbudilo za hip nekaj veselega v meni, ko sem otolkel pred Vilnovo hišo blato s čevljev in mi je prišla naproti mati mojega prijatelja.

„O, gospod Lojze, ste vendar enkrat prišli! Nace je že mislil, da vas ne bo k nam te praznike.“

Obrisala si je s predpasnikom roko in mi jo podala.

„Kako je z Nacetom, bolje?“ sem vprašal in ji pogledal v oči.

„Nič ne vem, zdaj bolje, zdaj slabše . . . Kašelj, ta ga muči . . . Na pomlad, je rekel zdravnik, mu prejde . . . Pa slab je, slab . . . Bojimo se . . .“

Obrnila se je v stran in zdelo se mi je, da si je obrisala dve solzi, ki sta ji prišli v oči.

„Stopite vendar in hišo!“ je dejala čez nekaj časa z izpremenjenim glasom.

Objela me je udobnost velikega kmetskega doma s svojim patrijarhalničnim vzduhom, s svojim mirom in pokojem, s svojo veliko zadovoljnostjo.

„Tu-le v sobi je Nace! je dejala in pritisnila na kljuko.“

Vstopil sem. Ob ogromni peči je sedel Nace Vilen, moj prijatelj, in čital.

Odložil je knjigo in njegove oči so se vprle vame. Vstal je, stopil krepko par korakov proti meni in mi dal roko.

„Bog te živi, Lojze — vendar enkrat!“

Na njegovem obrazu je bil nasmeh, poln odkritosrčne prijaznosti in veselja. In na vdrlih, bledih licih sta se pojavili dve veliki, rdečipeci.

„Dolgo se že nisva videla, Nace! Kako je s teboj?“ sem vprašal in sedel za veliko javorjevo mizo kraj peči nasproti njemu.

„Tak ... Moje življenje ni vredno piškavega oreho več ... Danes ali jutri ... Račune sem že sklenil ...

Nič strahu ni bilo v njegovih besedah in jaz sem se začudil, ko sem jih slišal, in vmolknil.

Potem je prinesla njegova mati bokal vina na mizo in hleb rženega kruha.

„Tako. Natočita si in se pomenita, kakor se hočeta — saj vem, da študenti radi govorijo drug z drugim. Še par polen vržem v peč, da vama ne bo mraz!“ je dejala, odprla vratca pri peči, naložila nekoliko drv in odšla.

Gorko je zaplulo po sobi in Nace je nalil kozarca. Solnce je bilo nizko nad gorami predrlo oblake, rdeča svetloba je napolnila sobo in obrazi očrnelih svetnikov in svetnic v starih, črvinah okvirjih na steni so se zasvetili zadovoljno in srečno ...

Z Nacetom sva trčila in pila.

„Kaj pa pravi zdravnik? sem ga vprašal.

„Da bo na pomlad boljše. Bogve, če jo sploh dočakam.

„In tudi če jo, boljše ne bo prej, kakor ko me poneso tja gori k svetemu Petru. Sicer pustiva to in se rajši pomeniva, kakor sva se včasih! Nalij si in pij, vreži si kruha in jej!“

Malomarno se je ozrl ven na rdeče večerne oblake.

„Pišeš še kaj in delaš še verze kakor nekoč?“ sem vprašal.

„Ne več ... Samo sanjam in sanjam, peresa pa ne morem več vzeti v roko. In moderne slovenske stvari čitam. Ravno kar sem pregledal najnovejšo knjigo.“

„Ti-li ugaja?“

„Ne vem, kaj naj ti rečem. Nekateri stvari so take, da bi se človek zjokal ob njih, ker vidi v njih duše, ki hodijo iste poti in imajo iste cilje kakor jaz sam.

A so zopet druge, ki se mi zdijo enake tistim modernim okrasom v knjigi, o katerih je bolje, da molčiva ... Veš, naš pastir riše z ogljem včasih podobne karikature ...“

Zasmejal se je in pegi na njegovih licih sta postali še bolj rdeči. Potem je lahko in previdno zakašljaj in pokusil vino iz kozarca.

„Sicer je pa mogoče, da sem zaostal za tokom časa,“

je dejal po kratkem premolku, „in da ne razumem več najmoj-dernejše umetnosti. Kajti že deset mesecev sem doma in moje obzorje so te štiri kmetske hiše na Visokem ... Poleti sem hodil ob nedeljah k maši k fari, sedaj pa še tega ne morem več ... Včasih se mi toži po življenju in po svetu ...

Resnična žalost je bila v njegovih besedah in tudi mene je prevzela otožnost, ne vem ali zavoljo njegovih besed ali zavoljo tiste žalosti, ki je bila zunaj v dolgočasnem zimskem večeru, ko je solnce tonilo med oblake proti robu Krasa ...

Prijel sem za kozarec in izpil do dna. Nace mi je molče zopet nalil.

Mučen molk je bil v sobi, tisti molk, ki nastane vselej, ko se kdo dotakne globoke skrivnosti v človeški duši.

„Ne toži po življenju in po svetu, Nace! Glej, razdvojeno dušo in žalost prinese vsakdo s seboj iz sveta in življenja ... Slovenski študenti smo že taki ... Greš in hrepeniš in pričakuješ, a dosežeš ne nikoli ...“

„Bogve — morda bi vendarle dosegel cilje svojih sanj ...“ mi je odgovoril. „In če iz življenja ne prineseš miru, podgorske vasi ti ga tudi ne bodo dale ... Poglej, kakor strup je svet in življenje, in ko si se enkrat zastrupil, boš zaman iskal zdravila v svoji gorski vasi in pri svoji mami ... Ne razume te nihče in kmetje bi se ti grdo smejali, če bi jim kaj takega pravil ... Še umreti mi bo težko doma ...“

Tiho je bilo v sobi po teh besedah.

Jaz sem se zamislil in gledal v Ignacijo Vilna, svojega prijatelja. Bolan je bil, na smrt bolan, in vendar si je želel sveta in življenja, dasi je bil ponosen in nevpogljiv in je dejal, da se smrti ne boji. Zlagane so bile besede, zlagan ponos ...

Tam pod hruško je sedel poleti idealen fant in sanjal o zdravju, o svetu in o življenju. Odtujil se je domu nič več moči ni imela do njega domačo hiša s svojim patrijarhalnim vzduhom, s svojim mirom in pokojem, s svojo dolgo zgodovino, o kateri so pripovedovali stari svetniki in svetnice na stenah. Če bi bil zdrav, bi bil vzel popotno palieo in odšel v svet in življenje in niti enkrat bi se ne bil ozrl več nazaj na Visoko, svojo rojstno vas s štirimi bogatimi kmetскими hišami ... Brez denarja bi bil šel, kajti Ignacij Vilen je bil pesnik in njegova duša je bila bogata in njegovo hrepenenje brezkončno ...

Tako sem videl Ignacijo Vilna sedečega pod hruško. Vso veliko dolino je preletel njegov pogled in tam daleč ob izhodu iz nje se je vstavilo njegovo oko na belem mestu, ki se je videlo v jasni solnčni svetlobi kakor kup lepo razvrščenih, obrezanih kamenčkov ...

O, prijatelj moj, veliko je bilo tvoje hrepenenje, a nikoli se ti ni izpolnilo in se ne bo ...

Solnce se je bilo dotaknilo že roba Krasa in njegova luč je bila še bolj krvavordeča kot prej.

„Nekaj ti bom pokazal...“ je dejal Nace, vstal in šel v kot k polici, kjer so bile razne knjige.

„Včasih si ti Lojze tudi kaj napisal... Morebiti ti bo to, kar ti sedaj pokažem, v prid. Snov lahko porabiš za novelo, pravljičo, dramo ali za kar hočeš... Sicer jo pa lahko tudi popolnoma pustiš v nemar, če te ne bo zanimala...“

Izmed moderno vezanih in nevezanih knjig je izbral in prinesel k mizi staro biblijo, katero je bil bogve kdaj že zanesel kak protestantski pridigar v gorsko vasico.

Odprl jo te in videl sem, da je prvih par strani bilo popisanih z neokretno pisavo.

Čital sem; U imeni Bogha Ozheta inu Sina inu Svetiga Ducha. Amen. Prizhnem pisati historju od nashe hishe...“

In z iskrenimi besedami, nerodno pisanimi z obledelim črnilom je pripovedoval oni praded Nacetov lepo pravljičo iz davnih dni, ki jo je oče pravil svojemu sinu, ta zopet sinu in tako dalje do poznih rodov...

Pripovedoval je o samotnem naseljencu, ki si je prvi postavil dom na Visokem in začel obdelovati zemljo. In zgodilo se je, da je začel iskati nevesto, a je ni mogel dobiti daleč naokoli, ker je bil njegov dom samotni in tih in skrit med drevjem divjega gozda, ki se raztezal preko cele doline. Žalosten je seka-samoten kmet nekdaž bukev v gozdu in tedaj mu je nekaj zaklicalo: „Pusti bukev!“

„In kmet je vprašal: „Kdo si?“

„Gorska vila!“ je odgovoril oni glas. „Čemu si tako žalosten?“

„Neveste ne morem dobiti!“ je dejal kmet.

„Bili vzel mene? ga je vprašala vila in stopila izza bukve. Kmet se je prestrašil, ko je zagledal pred seboj lepo dekle, a na njeno prigovarjanje mu je prešel ves strah, odpeljal jo je na svoj dom in jo vzel za ženo. A vkazala mu je, da ne sme nikdar vprašati po njenem imenu, kajti takoj bi ga morala zapustiti.

In dolgo let je živel kmet z njo, sreča in blagostanje se je naselilo v hišo in njegovi otroci so bili krepkejši in močnejši od navadnih človeških otrok.

Toda nekoč se je izpozabil in vprašal vilo po imenu in tedaj je izginila in nikoli več je niso videli...

A rod Vilnovih je ostal, krepak in močen, in njih hiša je bila najbogatejša na Visokem.

In s ponosom je pripovedoval kmetski zgodovinar o dekletih iz Vilnove hiše, ki so nosila mlinske kamne z lahkoto na glavi, o mladeničih, potomcih gorske vile ki so vkrotili najmočnejšega vola z golo roko...

In potem so sledili pradedi Nacetovi v dolgi vrsti. Vsi so dosegli visoko starost in umrli srečni in zadovoljni v krogu svojih

vnukov na udobnem kmetskem domu. In vsi počivajo tam gori na hribu krog podružnice svetega Petra ...

Zaprl sem knjigo in se zamislil.

Zunaj je bilo že zašlo solnce in siv mrak je počasi legal na zemljo. In pred mano so vstajali stari dedje Nacetovi, o katerih je pripovedovala stara biblija, v dolgi vrsti so šli mimo z resnimi, trdimi obrazi in z žalostnim pogledom, vprtim v mojega prijatelja Ignacija, ki je bil smrti posvečen v prvem cvetu let ... Vsa zgodovina stare kmetske hiše je oživel, celo obrazi svetnikov in svetnic na steni so zrl v poltemi zamišljeno iz okvizjev na naju in nekaj kakor težki vzdih se je slišalo iz kotov ... Tako je žaloval kmetski dom po Ignaciju Vilnu nemara tedaj, ko je stal s culico v roki pred hišo in ga je mati prekrizala in je odhajal v svet in v šole, in že tedaj je nemara trepetala težka slutnja v stari hiši, da se vrne potomec gorske vile nekoč le umirat domov ...

„Kaj se ti zdi, Lojze, ta dolga pravljica? Ni li tako lepa, da bi človek nevemkaj dal, če bi bila resnična? In ta dolga vrsta mojih dedov, se ti ne zdi, da gre mimo naju in me kliče in vabi? O Lojze, devetnajst let imam šele im moram že umreti, a moj ded jih ima petinsedemdeset in je lani še oral ...“

Naslonil se je na roko in nemara so solze zalile njegove oči ...

„Potolaži se, Nace, prej ali slej bomo morali vsi umreti!“ sem ga skušal tolažiti.

„O, nikar ne misli, da se smrti bojim! Le to mi dela žalost, da mi ni prineslo življenje nikakega sadu, da umrjem z neizpolnjenim hrepenenjem, da ne dosežem svojih ciljev nikdar ... Da bi bil doma ostal, bi se ne bil odtujil domu, bi ne bil začel verzov delati, bi si ne bil postavil nedosežnih ciljev in bi še ne umiral ...“

Kakor obtožba proti vsem tistim ljudem, zavoljo katerih se je Ignacij Vilen odtujil domu, kakor velik, obupen krik proti svetu in življenju so bile te besede mojega prijatelja ...

„Glej, Lojze, doma bi bil ostal in bi s svojimi brati oral, kopal in sejal in moje delo bi imelo večji blagoslov nego dosedanje na polju znanosti in umetnosti ... Brez zaljubljenih verzov bi se bil ob svojem času oženil, ali po bi bil ostal za strica v hiši ... In veroval bi ono lepo pravljico o gorski vili, živel bi in se postaral in umrl kakor dolga vrsta mojih dedov ... Tako pa vem, da ona pravljica laže, in gorske vile si ne morem predstavljati drugače kakor učiteljevo hčer na fari, ki ima malce lepšo frizuro nego kmetska dekleta. Verze sem delal, mi slil sem, da z njimi kdaj kaj dosežem, in še sedaj si naročujem moderne slovenske knjige iz mesta, vse samo zato, ker me je življenje ostrupilo ... Doma sem, vse dobim, česar želim, in vendar sem sam in zapuščen kakor kamen na cesti ... Niti mati me ne razume ...“

Komaj slično je govoril zadnje stavke in potem močno zakašljajal.

Gosta tema je že bila, in ko ga je kašelj pustil, je postalo vse čudno tiho, le v peči je prasketal droben plamenček in svetel ozek trak se je izpuščal od vratc pri peči po podu in po steni.

„Vendar, Lojze — obupal nisem. Bogve kaj mi prinese jutrnji dan morda zdravje, morda srečo . . . Trčiva, prijatelj moj!“

Njegov glas je bil ves drugačen nego prej in krepko je zazvenčalo, ko se je dotaknil njegov kozarec mojega.

Izpila sva in potem sem se začel poslavljati. In težko mi je bilo, ko mi je Nace krepko stisnil roko in pogumno dejal: „Zbogom!“ Težko mi je bilo, ker sem vedel, da se ne vidiva nikdar več . . .

V hiši sem se poslovil še od ostale družine Vilnove. Krog ognjišča so sedeli Nacetovi bratje, gospodar Vilen, njegov oče, ded in dva strica. Vsakdo je imel prijazno besedo zame, ko mi je stisnil roko.

Zunaj pred hišo pa me je čakala Nacetova mati.

„Kako se vam zdi Nace, gospod Lojze?“ me je vprašala z nekim strahom.

„Molite zanj!“ sem dejal in ji dal roko.

„Zbogom, gospod Lojze, pa nič zamerite!“ je dejale med solzami in odšla v hišo.

Jaz pa sem odšel po klancu v dolino v pusto zimsko noč.

Sitna je bila pot, vsak čas sem zadel ob kamen, ali stopil v lužo, da mi je voda poškopila havelok in obraz. Temna zimska noč, niti koraka pred seboj nisem videl, v duši pa žalost . . .

Intedaj sem te skoraj zavidal, Ignacij Vilen, prijatelj moj da ti ne bo treba iti zopet v življenje in da umrješ doma in pojdeš mlad v krog svojih dedov. Še nekoliko boš trpel, še nekočkrat bo žalostno tvoje po nedosežnih ciljih hrepeneče srce, še nekočkrat ti pride solza v oči zavoljo izgubljene mladosti in potem mirno zaspiš in sveti Peter ti na stežaj odpre nebeška vrata . . .

O prijatelj moj, srečen si!

Glej, mene še čaka življenje, neprijazno in mrzlo kakor ta zimska noč, ki spi nad dolino v težkem in temnem snu . . . In po takih-le klancih bom moral hoditi vse svoje življenje, sam in žalosten, in ne bo ljubečega srca, da bi me tolažilo . . . Dolga bo nemara še pot, temna in pusta noč, daleč še konec in zadnje počivališče . . .

MIJO MLADJENOVIC.

LUBEŽENSKA SREČA.

1. ZAKLAD.

Kako naj se lice ne smeje,
kako naj oči ne žaré,
ko duša je vsa razigrana,
ko v prsih se smeje srcé!

Z nemirnim mladeniškim srcem
iskal sem po svetu okrog,
doklér ni pokazal mi tebe
sam dobri, usmiljeni Bog.

Kaj veš, kako srečen je tisti,
ki našel zaklad je bogat,
ki z dušo je šel hrepenečo
po širnem ga svetu iskát?!

Dá, ljuba, iz Božje sem roke
srce tvoje zlato prejél,
in tóplo in varno ga shranil
na svojem sem srcu vesel.

Zato mi žarite očesi,
zato se mi lice smeji,
zato je srce razigrano,
ker moja na veke si ti!

2. ODPUSTI!

Odpusti mi, Stvarnik, če tožim,
da večni nesreče sem rob,
odpusti, če drzen očitam,
da s sreče darovi si skop!

Odpusti, — moj duh kratkovidni,
zaslépljeni duh ni spoznal,
da vrednosti si neizmerne
en sam mi zaklad daroval!

Dekleta ljubečega srce
je ta dragoceni zaklad!
Zdaj čutim, kako neizmerno
v ljubezni sem njeni bogat!

'3. LJUBIM TE!

Ljubica, tukaj je sama pomlad!
Solnce sijaj je ves topel, ves zlat!
Jasen neba je svod,
jasno je vseposvod,
bela steza in pot.

Jaz pa potujem
v beli svet, v beli dan,
rádosten, razigran,
nič ne togujem.

Z zlatimi črkami
solnce piše mi
sladke besede na pota, stezè:
„Ljubim te, ljubim te!“

IVO CESNIK:

STRIC.

V Vodmatu sem poznal krojača. Bil je dovtipen in vesel človek in ni kazal žalostnega lica, če ga je tudi trla bol. Dobra prijatelja sva si bila in znal je praviti historije, da si ga poslušal z užitkom po cele ure. Imel je pomočnika, čudnega patrona, majhnega in korajžnega. Petinstrideset let je bil star, pa se še ni hotel upreči v zakonski jarem. „Časa še dosti,“ je pravil in pisal vsak predpust po sto pisem. Do polnoči je sedel včasih pri mizi in pisal. Leščerba je brlela, on je pa lajsal po popirju. Tri pisma je napisal in ko jih je napisal, je skočil, po sobi in se zasmel. Prebudil se je črkostavec Matijčič, postaven, bahaški in neroden fant in je zaklel.

„Jurij, spat pojdi in ne čakaj vedno! Nobena te ne mara, ker si neumen in boš neumen.“

„Mejduši, ti ne znaš pisati takih pisem, pa si mi nevošljiv. Jaz sem brihten fant, vse so tako rekle, tudi Tini, ki sem jo imel najrajši.“

„Pojdi k vragu ti in Tini!“

„Saj tebe tudi ne marajo. Previsoko letaš. Minka te niti ne pogleda, ima študentov zadosti, pa bi gledala za tako klado.“

Taki ljudje so torej stanovali pri krojaču. Ženo je tudi imel in kodrolasega sinčka, ki je bil še čisto majhen.

A hotel sem Vam povedati nekaj drugega.

Nekoč pridem k znancu krojaču. Bilo je zvečer in zunaj je melo. Prav pust dan je bil in po Vodmatu so stale luže čez vse ceste, da bi skoro utonil.

„Dober večer, gospod Kržan!“

„Bog daj, pa ni dober, je žalosten, da je joj.“ Pogledam in vidim, da je krojač oblečen v črno salonsko suknjo in ima črno kravato. Lice mu je bilo otožno.

„Kaj pa je, gospod Kržan?“

„Sedite in poslušajte!“

Sedel sem. Pomočnik Jurij je vrtel stroj, da je šlo skozi ušesa. Krojač je sedel k peči, me pogledal in začel:

Stric mi je umrl, ravno smo ga pokopali. Nisem vam še pravil o svojem stricu. Imam mnogo sorodnikov po vsem svetu, na Dunaju, v Gradcu, v Polhovem Gradcu in v Ameriki, še v samostanu imam sestro. Ta je najbolj zadovoljna, jaz sem tudi še zadovoljen, ker imam dobro ženo in sem imel srečo na svetu. In tudi strica sem imel v Polhovem Gradcu. Dober gospodar je bil in svoje premoženje je dal čez nezadolženo. A sin je bil drugačen in žena tudi. V začetku je malo razsipal, potem je pustil in šel v Ameriko. Oče je bil žalosten in je jokal in začel piti. Snaha se je pa ciganila in dobila otroka. Stric je prišel k meni in me prosil, naj pišem sinu, kako in kaj. In sem pisal, a odgovora ni bilo. Pisal sem še mnogokrat, a zaman. Umrl ni, ker sicer bi naznanili. V hišo je prišel otrokov oče in začel gospodariti. Berač je bil prej, hlapec gori pri Korenu, saj veste kje.“

„Dobro, dobro vem.“

„Strica so zaničevali, a zapoditi ga niso mogli, ker je imel izgovorjen svoj kot. Bolelo ga je, ker je videl, kako gre posestvo rakovo pot. Pil je žganje in prespal po cele noči na prostem.

Pred letom je bilo. Ravno tako je naletaval zunaj sneg in mrzlo je bilo, da je škripalo pod podplati. Šivali smo in se norčevali z Jurjem, kdaj dobi svoj zaklad. In se odprejo vrata počasi in boječe.

„Dober dan!“

Ozremo se in ugledamo strica. Tresel se je od mraza, suknjico je imel strgano in klobuk umazan in strgan.

„Dober dan, stric! Kaj vas je pa pripeljalo k meni? Sedite!“

Sedel je in dolgo ni prišel k sebi. Tiščal se je v dve gubi in skozi trepalnice so mu silile solze.

„France, zapodili so me. Ti moj Bog pomagaj, kaj doživim na stara leta. Še ubili me bodo.“

„Kako je bilo stric?“

„Lačen sem grozno.“

Žena mu je skuhala kavo, in ko se je okrepčal, je govoril in jokal.

„Sedel sem v kotu in luščil turšico in merico žganja sem imel pri sebi in pipo sem tudi kadil. Pa ti pride on v sobo in mi vzame steklenico. „Dedec, kaj vedno žreš in piješ.“ Tone, daj žganje nazaj! Tebi še nisem nič vzel. Svoje pijem.“ „Tiho starec, moje ješ in piješ; kdo vela, ti?“

Tako sva se prepirala in me je zgrabil za roko in vrgel iz hiše.

„Starec, v hišo se ne prikaži več, sicer te strem kot kačo.“

Nje ni bilo od ni koder. Šel sem in sem jokal. Zdaj sem tu, France. Martinu bi pisal, naj za božjo voljo pride.“

„Bom, stric.“

„In vse spiši, kako je doma, kako me je spodil in kako zapravlja.“

„Vse, vse.“

„In da ga pozdravljam, prav srčno pozdravljam in naj pride, če ne bom umrl od žalosti.“

„Dobro, dobro. Le potolažite se!“

Ostal je pri meni, pil ni več, ker ni imel denarja, dal mu ga nisem in je bil zadovoljen. Podaril sem mu pa debelo suknjo in gorko kapo. In je šel in je prodal in zapil. Pred vežnimi vratme je čepel zjutraj in malo življenja je bilo v njem. A toplota mu je dala nove moči, ker je bil trden človek. Pogledati se mi ni upal v oči. Molčal je in se grel in pil čaj in kadil pipo. Dva dni potem je odšel domov. Iskal sem ga po beznicah, a ga ni bilo, vozniki so mi povedali, da je doma.

Spomladi je prišel znova. Ponižno in boječe je pricapljal. Ves zabuhel je bil v obraz, oči krvave in opotekal se je.

„Dober dan!“

„Dober dan!“

„Prišel sem, da ti povem, France. Martin se je vrnil“

„Ali res?“

„Res, res. Včeraj je prišel. Kot iz oblakov je padel. Pred hišo sem sedel in gledal po dolini, ko ti pride in mi poda roko. Resen, zamišljen je bil.“

„Dober dan, oče! Vrnil sem se. Kje je pa on in kje je ona?“

„Sejeta ajdo.“

„Le naj sejeta! Ne bosta dolgo.“

„Martin, kaj pa misliš?“

„Malo mu bom prerahljal kosti, da bo laglje sejat.“

Trileten Tonček je priletel okrog vogla.

„Čigav je pa ta, oče?“

„Saj sem ti pisal, da je njegov in njen.“

„A tako.“

Ugrizel se je v ustnico.

„Fant, pokliči očeta in mater!“

Tonček je stekel in čez pet minut sta prišla. Martin je stopil v vežo in čakal.

„Ne stori jima preveč, Martin! Gosposka je huda kot vrag!“

„Ne bojte se!“

Prišla sta in me vprašala.

„Kdo pa je bil tukaj?“

Kot strela je stopil pred nju Martin, zaiskrile so se mu oči in v hipu je prevrgel na tla njega. Bil ga je po hrbtu in zadnici. Ona je prebledala, a bila v trenutku pri delu.

Mahala je po Martinu, kraspala mu obraz. Branil sem ga. Prihitali so ljudje in jih rasdružili.

„Ljudje božji, ki veste kaj je prav in kaj ne, sodite! Pet let sta me goljufala in zapravljala moje premoženje, on in ona.“

„Nič nisva zapravljala.“

Ali naj zakoljem oba ali naj ju pustim, da pride kazen sama od sebe. Moja žena je pred Bogom in ljudem. a sciganila se je in se udala temu brentaču. Ne maram je več, otrok nimam z njo; imel sem ga, pa je umrl. In ta, ki se drži njenega krila, ni moj. Ljudje božji, povejte, kaj sodite!“

„Naj pride kazen sama, hujša bo kot če biju zaklal.“

„Naj se zgodi! V tej hiše nimata več pravice“

„Ali Martin, pomisli!“ je začela ona jokati.

„Nič Martin! V Ameriki sem bil in vem, kaj delam“.

„Martin, Martin!“

„Katrica pusti ga! Naj ima svojo bajto in svoj denar!“ je govoril Tone.

„Pojdita k vragu, ker ta vaju je ucepil. Ali mislita, da bosta še naprej jedla in pila na moj račun. Delal sem in trpel pet let kot zamorec in zdaj bi se vidva ciganila v moji hiši! Žena, pojdi in ti brentač z njo!“

Dal je vsakemu cebado, se obrnil in šel v hišo. Tam je pobral v sobi njeno in njegovo obleko in jo zmetal skozi okno. In dva fanta je najel, da sta znesla na dvorišče njene omare in skrinje.

Onadva se nista prikazala. Danes zjutraj sem odšel in Martin je že sejal na njivi.“

„Kaj pa onadva?“ sem vprašal strica.

„Noč ju je vzela. Ne vem kje sta.“

Tako sem zvedel to važno novico. Stric je pomladel, ko je nehal pripovedovati.

„Zdaj ne boste več pili, stric.“

„France, ne morem nehati. Bolezen je bolezen, naj bo kakoršna hoče.“

In res ni nehal. Prišel je v bolnico. Obiskaval sem ga in pravil mi je o svojem pridnem Martinu, ki je vedno resen in zamišljen in nič ne pije. Tudi o njej mi je pravil in o njem. On je šel v Ameriko. Kar zginil je čez noč in ona je prišla skesoma k Martinu. A je ni maral. Morda jo še vzame. Zdaj dela in se pokori, otrok je pa nekje na Vipavskem za pastirja.

Odpuščanja me je prosil stric pred smrtjo radi suknje in kape in jokal je. No, bil je dobra duša. Tudi pijanci so dobre duše. In v vsakem človeku je nekaj dobrega.“

„In danes je bil pogreb. To ste pozabili povedati, mojster.“

Jurij se se smejal.

„Ti se smeješ, a je bilo žalostno.“

Govorili smo to in ono, dokler se nisem poslovil.

Zunaj je bila tema in parkrat bi bil skoro cmoknil v Vodmaške luže. Sneg je še vedno padal in pri sv. Petru je bila ura.

BEKŠ:

VSE ZVEZDE GORIJO NOCOJ..

Vse zvezde gorijo nocoj —
ne boj se me srček moj
in stisni se bližje k meni;
čuj, tamkaj na vasi kosci pojo,
za najino srečo nič ne vedo,
njim sreča je travnik zeleni.

Vse zvezde gorijo nocoj,
v začudenih srcih — pokoj,
v zamaknjenih dušah — nebesa
in vsenaokrog ta nebeški mir,
brez vročih strasti je ta najin večer,
brez misli na uro slovesa.

Ne boj se me, dékle, ne boj —
vse zvezde gorijo nocoj —
le veter skoz drevje šepeče;
na vasi z dekleti kosci pojo,
za najino srečo nič ne vedo —
za solzo nič, ki v očeh leskeče...

S. CELESTINA:

NJIVA.

Krepko in zdravo je bilo ljudstvo v Gorah. Poznalo ni bolezní, ljudje so umirali, ker je zahtevala tako narava. Zjutraj je starec vstal, delal celo dopoldne, popoldne se je počutil slabega in proti večeru mu je zvonilo.

„Vzelo ga je,“ so govorili ljudje.

„Starost! Kaj hočemo? —“

„Dober človek je bil, nikomur ni storil žalega. Rad je bil vesel, he, vsi smo radi — če ni nadloge. Bog mu daj večern mir in pokoj!“

„Tudi mi pojdemo za njimi, so pravili stari; malo so govorili, mladi pa so molčali, kajti vedno je bila ta navada.

Prave vasi ondi ni bilo. Hiše, krite s slamo so ležale raztresene med hribovjem. Daleč je imel sosed do sosedu in za to so dalj časa obsedeli skupaj, kadar so se sestali. V dolino niso

hodili; tudi cerkev je bila v hribih in kar so družega potrebovali je nosila potovka.

Prijazna je bila mala cerkvica posvečena sv. Urhu in tudi stari častitljivi župnik je bil mož, ki ni poznal zla.

„Dober gospod so, ni jim ga z lepa para,“ so hvalile žene svojega dušnega pastirja.

„Eh, boljšega nam Bog ni mogel dati — lepo nam govori in dobro kmetuje,“ so modrovali župljani.

Tudi župnik ni hodil doli v dolino. Pot je bila težavna, on je bil star in z vozom ni bilo mogoče po strmini. Pa ga tudi ni mikalo. Najrajši je hodil po polju, vivček v ustih in roke v žepu. Oziral se po vremenu in hvalil Boga.

Res — prijetno je bilo tam v Gorah . . . Pijače niso poznali, za praznika so pili mošt, drugače pa čisto vodo. Ni bilo skrbi, kajti vedeli niso kaj je revščina, kaj bogastvo — in nikdar niso tožili o slabi letini. Lepo je rastle in rado se je želo, ljudstvo pa je hvalilo Boga.

* * *

Nedelja . . . Solnce se je upiralo v bregove, puhtela je iz zemlje mokrota. Ljudje so prihajali od maše, starci skupaj, za njimi v posameznih gručah dekleta in za temi so se šalili fantje. „Greh se je naselil v Gorah,“ je menil Gregoračev ded in pljunil v zeleno travo.

„Kdo bi si mislil!“ je prikimal stari Brvar, vzel vivček iz ust in pokašljaj.

„Da, kdo bi si mislil!“ so pritrdili drugi in molče korakali dalje.

„Marjanca! Kaj pa šepečete celo pot,“ je pomenljivo zakričal Čebulazjev Jaka za dekletami.

„Raj tebi mar! zvedava zvedavost,“ se je jezila Marjana pol v šali. Dekleta so se nasmijale v zadregi, fantje se muzali.

„Že vem!“

„Kaj veš, prismoda!“

„Pohujšanje je prišlo med nas. Kdo bi si mislil,“ neverjetno je zmajeval Brvar sivo glavo in mežikal z očmi.

„Star sem in ne spominjam se kaj takega. Bog nas je udaril.“

„Potrpeti treba —“

„Potrpeti!“

„Kaj boš tisto! Ni, da bi trpeli dalje sramoto v vasi. Kdor je deklino zapeljal naj jo vzame,“ je zavrnil sosede Čebular, mož visoke, suhotne postave.

Vsi so pritrdili Čebularju. Razgovarjali so se še o letini, govorili o novicah, ki jih je prinesla potovka iz doline in se polagoma razhajali. Sedaj je odšel ta, sedaj krenil oni proti domu. Tudi mladina je hitela, da pride čim prej domov, ker dosti je bilo dela tudi na nedeljo.

„Marjanca, daj mi nageljček?“ je prosil pri razhodu Čebularjev Jaka mladenko v rožnatih krilih.

„Nedam ti ga!“ se je branila Marjana.

„Le daj mu ga!“ so hihitale njene tovarišice.

Zarudela je mladenka in zavila hitro po ozki stezi navzgor tako da se je dvignilo rožnato krilo in so zableščale bele čipke.

„Glejte jo! glejte — bahala bi se rada,“ je dregnila že bolj priletna Tona tovarišice. Čebularjev Jaka pa je stopil za Marjano. Ni ga pogledala, samo rudečica jo je oblila.

Zakaj laziš za menoj! Ljudje že govorijo . . .

„Marjana, včasih si mi bila dobra, danes pa tako ravnaš z menoj. Kaj sem ti naredil?“ je vprašal Jaka v zadregi.

„Nič — meni!“

„Pa zakaj se jeziš?“

„Ne delaj se neumnega!“

„Marjana!“

Hotel jo je objeti krog pasu, ali ona ga je pahnila nazaj, da se je opotekel. Stisnil je Jaka ustni in v očeh mu je zagorel plamen strasti.

„Se rada me boš imela,“ je zaklel za njo.

Stari Čebular ni šel naravnost domov. Zavil jo je pri kozolcu na levo in počasi stopal proti gozdu. Včasih je postal, stiral si potno čelo, kajti solnce je bilo vroče in pot strma.

Škoda dekle, pridna je bila in močna, si je mislil. Neprijetne mu je bilo, da je bilo tako blizo. Veliko je držal na poštenost mož stare korenine in ni mo šla iz glave sramota, ki se je rodila pri sosedovih. „Tudi oče ni bil kaj prida, eh, kri je kri,“ je modroval. „Vzame naj jo in konec bo greha — —“

Prijetno mu je postalo ko se je domislil, da se lahko vsa stvar poravna.

„Nekaj časa bodo govorili, potem pa se pozabi. Škoda bi bilo dekle in žalostno za otroka, ko bi ne imel očeta.“

Zazvonilo je poldan — daleč nekje v gorah.

„Čakali me bodo — eh kaj za to! Govoriti moram s sosednjo, ni da bi odlašal. Šel bi popoldne — pa pride Štrbanov. Obljubil sem — eh — Bo že počakal — no — — do tedaj že pridem.“

Tako je govoril stari Čebular sam s seboj. Bila je njegova navada, kot je to sploh pri starih ljudeh.

Globoko se je oddehnil pred kočo Gregoračeve Mete, obrisal si z rdečim robcem pot raz čela in stopil v hišo. Trdo je stopal po veži in oblastveno odprl duri kot bi hotel izražati važnost svojega obiska.

„No — si prišel pogledat svojega vnuka!“ ga je pozdravila Meta in se hripavo nasmijala. Prav si napravil — lepo od tebe, ne bi si mislila. Je že taka na svetu. Kaj hočemo! Kar je — je!“ Debelo je gledal Čebular. S prva je ni razumel, potem pa je zahropelo v njem, prijel je Meto za ramo in jo stresnil.

„Kaj praviš?“

Umaknila se je soseda prestrašena, vprla roki v boke in rekla ježno.

„Glej starca! Vnuka pride gledat in se dela kot bi ne vedel ničesar. Vnuka sem rekla, da veš — vnuka.“

Mrzel znoj je obilil starca, noge so se mu zašibile, malo da se ni opotekal.

„Vnuka — praviš,“ je zaječal. „Lažeš baba!“

Skomignila je z rameni in pokazala s koščeno roko v kot kjer je stala postelj.

„Vprašaj jo!“

Poltemno je bilo v kotu kjer je ležala v postelji Anka. Lahno je dihala, rdeča odeja se je enakomerno gibala in krog glave so brenčale muhe. Sedale so na obraz okrog katerega so se vili razpušчени, vlažni lasje.

„Anka!“ je zaklicala Gregoračeva.

Vzbudilo se je dekle in začudeno so gledale njene oči.

„Povej sosedu! Pokaži mu vnuka, ded bi rad zibal!“

„Mati, rekla sem Vam, da molčite —“ je prosila boječe Anka.

„Molčala da bi! Kdo bo pa redil otroka? Mar ga bom jaz! Ljudje bodo s prstom kazali za teboj in topli otroka: glej ga pankrta, še očeta ne pozna.“

„Kdo je bil?“ je vprašal Čebular nekako boječe kol bi se bal odgovora. Upal je še vedno, da ni resnica kar je trdila Meta. Molčalo je dekle.

„Povej mu! Misliš da bom gledala tvojo sramoto“, je rekla zapovedujoče mati — s trdim glasom. Ni ji bilo lahko, kajti rada je imela hčer ali vedela je da mehkost ne izda nič.

„Jaka je“, je zaplakala mlada mati.

Čebularju je bilo kot bi ga kdo udaril in opotekel se je proti vratom. V grlu ga je tiščalo in molče je šel iz hiše. Gregoračeva je vpila za njim — ni je slišal. Sramota ga je bolela, da ni mogel niti misliti.

„Plačati bo treba“, se je domislil ko se je umiril. „Stara bo molčala — tudi mlada bo tiho — vse bo dobro.“

Nekoliko se mu je razjasnil obraz. Obrnil se je nazaj proti koči. Težko je sopol. Stara ga je videla skozi okno.

„Glej ga starca! Nazaj gre — — — Kaj neki hoče!“

„No! —“

V zadregi Čebular ni vedel kako bi govoril. Pokašljaj je.

„Hm, hm — eh — Meta vse se bo uredilo, da ne bo sramote v vasi.“

„Vse, kajpak! — Vzame naj jo — pa bo! Pozabi se — — —“

„Kaj praviš?“ je zinil začudeno Čebular. „Ali si znorela baba! Jaka in tvoja Anka. Nak — tega pa še ne. Tvoja ga je zapeljala.“

„Zapeljala? Tako! Kdo pa je hodil gor v planino, seveda v vasi ga ni blo nikoli blizu, bal se je da bi ljudje ne govorili.“

Čebular je molčal. Misli je, kako bi jo pregovoril. Ničesar mu ni prišlo na misel.

„Veš, Meta“, je začel malo v zadregi in vrtel klobuk v rokah, „veš — plačam — —

„Kaj? — plačaš“, je ponovila zategnjeno Gregoračeva in se glasno smijala. „Plačal boš Anki poštenost — ha, ha — — pa bo. Kaj ne! Ljudje bodo pa s prstom kazali na Anko. Kajpak!“

— — — — —
Počasi je odšel Čebular. Domislil se je sina in obšel ga je srd. Stisnil je pesti, hotel bi ga v onem trenutku pobiti na tla.

Taka sramota. Napodim ga, si je mislil, po svetu naj gre. Na um so mu prišle besede, ki jih je govoril po maši. Zapeklo ga je. Kdo bi si mislil, da je njegov sin. Jezilo ga je, da je govoril. Kaj porečejo sosedu — govorili bodo: glej ga, ker je njegov sin, seveda — Če bi bil pa naših eden bi jo moral pa vzeti. In še bolj ga je bolela sramota.

Čebular se ni oziral ne na levo ne na desno. Drugače je rad postajal med poljanami in ogledoval njive. Preveč je ugibal kako bi napravil. Zavil jo je ravno k svoji kmetiji ko se je domislil, da hodi mimo njive, ki jo je že kupoval od Gregoračeve. Veliko mu je bilo za ono njivo. Tako pri roki in lepo raste. Nikjer ni klasovje tako veliko in težko kot tam. Pa je Meta neda in ne da iz rok. Še večji srd se ga je polaštil v trenutku ko je ugledal pred sabo ono njivo. Nikoli je ne dobiš, sedaj gotovo ne.

„Satansko seme! je zaklel starec „Vse drugo bi se popravilo ali njiva je izgubljena. Res govorila bo vas nekaj časa, tudi Štrbanov ne bo hotel dati svoje Marjane, a kaj, ko pa ne bo nikdar njiva moja.“ In bolelo je to njega, zdelo se mu je da je njiva kos njegovega življenja.

In če bi vzel Jaka Anko. Njivo pridobi! Marjana bi prinesla nekaj stotakov, Anka pa nič, si je mislil in se v enomer oziral po razsežni njivi. Ne, nikdar, kajžarjevo hči pa že ne! Njegov Jaka z beračico.

Pljunil je v stran in hitreje stopal proti domu. Doma so že težko čakali, mati se je nejevoljno sukala krog ognjišča, hlapci in dekle so godrnjali, Jaka pa je tudi ravnokar prišel — — —

Molče so sedeli tisto nedeljo pri južni. Vsi so se čudili, da je stari tako molčeč. samo Jaku se je malo zdelo, kaj da mora biti. Spogledavali so se hlapci in mežikale dekle, nobeden pa si ni upal črhniti besede. Če je stari molčal je bilo vse tiho, tako je bilo pol v navadi pol pa zakon gori v Gorah.

Malo je jedel stari. Nič mu ni dišalo, tudi Jaku se je upiralo, premišljeval je kako bo govoril s starim če mu kaj reče. Po molitvi so zapustili hlapci in dekle sobo, tudi Jaka je hotel oditi.

„Ostani!“ mu je velel stari.

„Kaj hočete?“ ga je vprašal v zadregi sin.

„Kaj sta imela z Anko, govori!“

„Kaj? Nič!“

„Govori!“ je zahropel Čebular in udaril jezno po mizi, da so odskočile skledе.

Jaka je priznal, kajti videl je da ve oče vse. Dolgo sta govorila, spočetka je stari klel in vpil nad sinom. V kuhinji je mati jokala, na dvorišču pa se je smijala družina — — —

Drugo nedeljo pa ni bilo Čebularja pri maši, hodil je gori nad njivo in gledal pol zadovoljno v dolino. Tudi Jake ni bilo.

Ljudje so ugibali, nekateri so mislili to nekateri drugo — po maši pa je govorilo vse o svatbi. Vaščani so bili veseli, samo Štrban se je malo kisko držal in njegova Marjanca ni bila nič kaj zgovorna.

TINEA:

EDINI ZAKLAD.

Stala je pred zrcalom ter si česala krasne lasé.

Bujno so se jej usipali doli preko kolen in morala jih je z levo roko držati kvišku, da je zamogla priti desnica do njih koncev.

Toda njeno še precej lepo obličje in izražalo danes zadovoljnosti in še manj gizdavost pri tem delu, marveč nasprotno čitalo se je v njem skrb in trpko obžalovanje.

Ti lasjé!

Danes si jih čéše poslednjikrat; sedaj je neizogibno prišla ura, ki jo loči od njih, ko jih mora žrtovati za — malo svoto katero jej vže dolgo ponuja žid ondi v ozki umazani ulici. Mala, neznatna svota zares za ta njen edini nakit, ki ga premore!

Kako ponosna je bila nanj, kako so jo zavidale zanj njene sicer mnogo srečnejše znanke!

In njena zala hčérka, ki sedi na tleh pri njej, si igra s svilenimi konci njenih las ter se vsakokrat, ko jej izbegnejo iz rok, veselo zasmеje, — kako jo bode začudeno vpraševala, kam so izginili „njeni laski“ — oh in to že čez nekaj ur!

Saj se je neštetokrat potolažila s tem da jej je mamica pustila igrati z njimi, „spletati“ jih in razpletati kakor se je baš ljubilo njenim drobnim rožnatim prstkom.

Vsega tega bode zdaj konec! Pa kaj hoče, biti mora. Ko se je že vse hudo strnilo nad njo, ko jo vže toliko mesecev preganja usoda, je v primeri z vsem skoro majhna žrtev, ki jo zahteva od nje današnji dan.

Kako je že bilo?

Dobre tri mesece je tega. Tedaj je stopil njen mož pred njo veselega obraza in jej pripovedoval, da je dobil zelo dobro službo pri kopanju nekega predora. Zaslužil da bode dosti, a

imeti mora denarja za pot, ker je daleč, zelo daleč tisti predor . . .

„Pa kje vzameva toliko denarja?“ odgovorila mu je takrat. „Vsaj veš, da odkar si izgubil delo v tovarni po oni nesrečni stavki, nimamo ničesar razun kar zaslužim jaz. In to zadostuje komaj za sproti.“

„Pavla, le zdaj še!“ prosil je prijazno in zaupno. „Stopi k Marjeti, naj posodi še enkrat, kmalu vam vsem skupaj pošljem, da boste zadovoljni z manoj. Veš da moram imeti.“

Nič ni rekla na to, ni besedice ni odvrnila, vsaj je uvidela, da mož govori resno, temuč bolešno je stisnila ustni, ogrnila si lahek čipkast robec krog glave, poiskala nekaj v omari ter polagoma odšla.

K Marjeti? Ne! Predobro pozna to ime. Njen mož izgovori je vsakokrat, kadar treba denarja, nikdar pa, ko treba vrniti. O za to mora skrbeti le ona ako hoče da duri, ki peljejo v Marjetino stanovanje, ostanejo za njo odprte še za nadalje. Gnjsi se jej do te ženske. Razun gotovih novcev, ki jih je morala redno plačati, znala je ta pijavka izvleči iz nje vse kar jej je dopadalo v njenem stanovanju. Razne malenkosti, ki jih jej je mož s svojih potovanj po morju prinašal, vse je šlo v žrelo te nenasitnice. Ne k Marjeti, pač pa se še za neko drugo pot! K starcu — zovejo ga „skopuh Fučun“ — hoče in ta ima svoj bogati brlog v nasprotni ulici. Denar ima in ona mu zastavi zavarovalno listino svojega moža. Osemdeset kron jej gotovo posodi za dva mesca nanjo. Do tedaj pa mu lahko povrne vse, ako bode delo v predoru trajno in dobro plačano kakor se obeta. In osemdeset kron zadostuje za potrebe moževe in še ostane nekaj za prve čase njej in Anici.

Ni se varala. Brez obotavljanja izplačal jej je starec osemi deset kron, odračunši si bogate obresti. Pa to mlado ženo n-žalilo. Imela je denar in to je glavno. Vesela je hitela od prodajalne do prodajalne da nabavi potrebno in po preteku dobre ure vrnila se je veselih lic k domu pa tu po mizi razkladala vse različno kar je nakupila. To njemu, njenemu Josipu, to Anici in to sebi! Starec Fučun ta hip gotovo ni imel hvaležnejšega bitja od te mlade žene!

Tako je minil čas. Odšel je njen Josip in mineli so dnevi in tudi tedni, toda o kakem poslanem prislužku ni bilo govora. Kako kratko pisemce o draginji, težkem delu itd. je pač prejela, a s tem se ne bode zadovoljil stari skopuh, ki hrani kakor zmaj njeno edino premoženje (pravico do zavarovalne svote njenega moža). Vsaki dan težje padala jej je skrb na dušo ter jej jemala spanje; a to jutro jej celoma dozori sklep, kateri izvršiti name-ava še predno se probudi njeno dete.

Vé za žida, ki jej je že često ponujal lepo svoto za njene krasne lase. Zaničljivo ga je zavračala vsakokrat, danes pa ga poišče sama. Proč s ponosom, proč s čutom! To je za ljudi, katerim se ni treba tako boriti kakor njej!

S to žrtvijo prilasti si zopet oni oni papir in kaj pomenja to za njo in njene to ve ona najbolj

Anica je še spala, ko je stopala vže po stopnicah doli tiho in hitro kakor bi se bala da se zopet premisli.

Predno je vedela kako in kaj že je bila v prodajalni starca žida.

„O šiora Pavla, dobro jutro. Ali rabite kaj? Vse za denar, šiora Pavla, vse za denar! Vse kar si le izmislite.“

„Denarja potrebujem jaz; koliko mi ga daste za moje težke lasé, ovirajo me v tej vročini.“

„Prosim, prosim, vzemite prostor, šioro! O kako so krasni, pa tam po zimi so bidi veliko lepši. In takrat jih niste hoteli dati. Deset kron bi vam bil tedaj več dal za nje.“

„Pustite to,“ takrat ste ponujali šestdeset kron, ali daste danes toliko?“

„Dam štirideset, več ne morem“ . . .

„To mi je premalo, z Bogom!“

In že je bila pri vratih, da čim hitreje vteče iz tega brloga.

„No, no, šiora, gospa, ali ste pa nagli, pozna se vam, da ste mladi. Dam petdeset.“ — „Ne, — šestdeset.“

„Bog pomagaj ste trdi! Pa naj bo, dam kolikor zahtevate. Prosim kar razpustite jih!“

„Roka mlade žene tresla se je vidno, ko je razpletala težke kite, mejtem ko je žid stal ob njej ter jo motril mrzlo in brezčutno.

Rezk! — in krasen naravni nakit mlade žene je držal žid v roki, z drugo roko pa je štel denarje na mizo.

Ob pogledu na ta denar so lica mlade žene bolestno rudele.

Šestdeset, — to še ni ona svota „katero danes potrebuje, toda morda bo zadostovalo? Ogrnila je pajčolan ter odšla, opotekaje se in brez pozdrava iz prodajalne, držeč v roki oni umazani denar, ki ga je prejela za — tako ceno!

Dobro je poznala stanovanje starca Fučuna kateri hrani vrednostni papir, ki ga mora rešiti danes in zato se ni čisto nič začudila, vstopivša pri njem, da ni ona edina, ki išče pomoči.

Zunaj v tamni veži gorela je še svetilka, akoravno je bilo že krog desete ure dopoldne in dva mlada delavca sta se tiho in boječe pogovarjala.

Na njeno oprašanje po gospodarju namignila sta molče, da naj le vstopi.

„Dobro jutro, gospod Fučun! Prinesla sem Vam denar, da mi vrnete tisti papir, večkrat me je že skrbelo zanj.“

„A tako, tako, gospa“ mrmral je v zadregi starec.

„No, če bi tudi ne bili prišli, vsaj je papir dobro shranjen pri meni. — Kaj pa vaš mož? Nekaj se je slišalo ta dva dni, da jih je tam mnogo podsulo; pa že ne more biti res, vi bi že tudi vedeli o tem.“

„Oh, pa vendar ne, — prosim, jaz ni sem slišala!“ odvrne žena prestrašena in glas se ji trese.

„A prosim, tukaj je denar, šestdeset kron. Dali ste jih osem deset, dvajset jih še manjka, pa nisem jih mogla spraviti skupaj, v dveh dneh jih prinesem.“

„To pa ne morem, gospa; kar hranite jih, naj pa še počaka te dni ta zavarovalnica tukaj.“

Zastonj je bila prošnja mlade žene. Starec je brezsrdno zaklenil listino, ki je bila njeno edino premoženje, njen edini zaklad.

Odšla je nemo ter še vedno skoro nevede tiščala zavrtnjeni denar. Niti skoro vedela ni, kako je prišla domov kjer jo ogovori bišna gospodinja:

„Ali ste tudi Vi gospa slišali da se je oni del predora, kjer je delal vaš mož, podrl? Bajе se je mnogo ljudi ponesrečilo. Dobro bi bilo, ako greste na častnikarski urad, ondi izveste.“

„Ne morem, draga gospodinja, ne morem, preveč sem utrujena. Prosim pojdite Vi, jaz moram k moji Anici.“

Vest, ki jo je prinesla gospodinja svojeј stanovalki Pavli, bila je žalostna dovolj. Podsulo jej je moža in starec Fučun je to dobro vedel.

Pavla je bila močne naravi. Prenesla je težek udarac usode udano a neprestano žalujoč po svojem dobrem, četudi nekoliko lahkomišelnem možu.

Pričeli so za njo res resni dnevi, vendar za se in Anico jo ni preveč skrbelo. Bila je vajena živeti samostojno. Ni jej bilo toliko žal za izgubljeno odškodnino in nikdar več je ni videl stari skopuh Fučun.

Le, kadar se je spomnila svojih krasnih las, tega svojega edinega najlepšega zaklada zbolelo jo je in žal jej je bilo, da ga je morala dati od sebe tako brez pomena. In mala Anica se ni mogla načuditi kam je dela mama „lepe laske“.

„Anica, dala sem jih papaju v grob, ker so mu bili tako všeč in jaz sem ga imela tako rado. Ali bi ti tudi tvoje dala, ako bi jih je hotel?“

„Oj rada, samo papa jih nerkoče, so premajhni!“ . . .

GORIČANKA:

PRIJATELJICI.

Tiho, tiho — nič ne plakaj,
če ubegla ti pomlad:
le zaupno, mirno čakaj —
pa ti vzklije še enkrat! . . .

Ah, komu vijol se toži —
ko mu roža diči vrt?
Vem, i tebi, mladi roži,
bo ljubezni raj odprt! . . .

ZORENSKI:

KOMEDIJA ŽIVLJENJA . . .

Zmračilo se je . . . Prve zvezde so zažarele na večernem nebu.

Pred bolnico usmiljenih bratov se je ustavil voz . . . „Jezus, . . . Jezus — nazarenski“ — je zaječalo nekaj tako mučno, da sem se zdrznil na celém životu in postal. Stopil sem bližje: možiček srednje, suhe postave je razgrinjal koc na mršavo kljuse in mrmral nerazločne besede. Na vozu se je nekaj zganilo — zahropelo in zaječalo.

„Bog pomagaj, kako je težko; koliko mi da opraviti,“ je zamrmrljal mož, ko je pogrnil konja in pristopil k bolniku. „Peter, ali je hudo — kje te boli Peter, kaj te jako boli?“

Čulo se je hropenje — „O jej — jej“ — je zajavkalo in zopet težko dihanje.

„Kaj pa je oče — kaj je temu človeku?“ sem vprašal in stopil k vozniku.

Plašno me je pogledal, potegnil klobuk z glave in ga začel vrteti v rokah. Oddahnil se je in začel napol boječe: „Ne zamerite gospod, da vas nisem prej videl — težko, veste težava je gospod. Bolan je, zelo je bolan. Revez je, da se bogu usmili. Otekel je po celém životu. Noben ud mu ne velja nič — še pitati sem ga moral zadnje dni. On je trpel in mi vsi zraven njega. Pa sem rekel: Kaj hoče doma pri meni, ko mu ne morem pomagati — tu ga bodo pozdravili, tako sem mislil in sem ga pripeljal, tri ure daleč odtod. In če ni več pomoči, sem dejal, no potem ima pri meni še vedno prostora — saj je delal pri hiši dvajset let.

Na vozu je zaječalo — —

„Peter, Peter, potrpi Peter“ — in nadajeval je: „Kam se naj obrnem gospod? Ali ste mogoče vi iz bolnišnice?“

„Ne, nisem,“ sem dejal — „morate poiskati kakega usmiljenega brata!“

„A tako. Revez je — ne vem če bo kaj ž njim,“ je pristavil tišje.

„Oh — oh — Jezus“ — je zaječalo na vozu —

„Potrpi Peter, saj grem. — Hvala lepa gospod. Torej poiskati moram enega izmed bratov, pa bo. „Da, da,“ sem odgovoril, medtem ko je koračil mož po stopnicah.

Nemo sem stal ob vozu in čakal. Vladala je tišina in čulo se je samo globoko hropenje bolnikovo — — —

Neopaženo je legla noč na zemljo. Mirno so blesteli milijoni na azurju in luna je vsplavala izza vzhodnih gozdov.

Stal sem tik voza in zrl bolniku v blede-zabuhli obraz, v kolikor se je dalo razločiti.

Kljuse je potegnilo voz — skočil sem predenj in ga ustavil. „Oh — oh — kaj“ — — — je zavzdihnil in glas mu je zastal — hreščalo mu je v prsih.

Na stopnicah so se začuli glasovi.

Dve osebi sta stopali počasi navzdol — drug za drugim, v primerni razdalji. Kmalu za njima je prišel hlapec bolnice držeč v rokah svetilko.

Brat Karol in suhi voznik sta postavila nosilnico podobno pravi postelji zraven voza. Poprosil me je brat Karol naj jima pomorem.

Hlapec z lučjo je stopil bližje.

Prijeli smo bolnika kolikor mogoče varno. Voznik pri nogah, jaz pri glavi a brat ga je objel črez pas . . . Privzdignili smo ga in varno položili na nosilnico. Ubogi človek se je zvijal in ječal venomer. Ko je ležal na mehki postelji, je samo še težko dihal. Posvetil je hlapec in tedaj je brat Karol zmajal z glavo.

Vzdignili smo in ga odnesli po stopnicah navzgor v bolnico.

„Kaj mislite gospod,“ me je vprašal kmet, ko sva se vrnila k vozu — „ali mislite, da bo ozdravel. E nikoli več ne bo gazil zemlje. Saj ste videli, kako je zmajal oni gospod z glavō — hotel je reči: S tabo ne bo nič. In saj sem to že prej vedel. Bodete videli gospod — jutri bo že mrtev — tudi to vem.“

Vzel je raz konja koc in ga vrgel na voz — stal sem in poslušal. Nadaljeval je nekako veselo:

„Res je — dvajset let je delal pri hiši — pač res — priden je bil Peter — in korenjak je bil. A kaj hočem — zbolel je in bolnik je vsem v nadlego — bolan človek je siten — uživati hoče samo juho in take stvari — in treba je zdravnika v hišo — a zdravnik si računi vsak korak. Peter je zbolel na oteklinah — zadnje dni se je razvijal po sobi najbrže samo vsled tega nekaj poseben smrad. Žena ni hotela tega trpeti — po godu ni bilo tudi meni — zato sem ga odpravil semkaj.“

Možiček je sédel na voz — vzel bič v roke in se nagnil k meni.

„Veste gospod,“ je dejal tišje — „Samaritani živijo samo še v svetem pismu. Veste, bog ne daj, da bi Peter ozdravel — star je že — le naj umrje — saj imam že dva odrasla sina. No pa saj vem: jutri bo umrl — kaj, še jutra ne bo počakal. Dobro, da sem ga odpravil. Kdo bi imel stroške za krsto in celi pogreb — naj ga tu pokopljejo — — Hvala lepa gospod — lahko noč.“

Udaril je po konju in voz je izginil v noč. Šel sem in mislil na Petra, ki ni zaslužil po dvajsetih — delavnih letih niti krste in ki je moral dan pred smrtjo v bolnico.

JOŽE:

ŠTEVILKA TRINAJST.

Trdno je upala, da bo dobila . . . „Če pa še topot ne zadene, potem ne stavim nikoli več,“ si je mislila. Vendar je bila prepričana, da je oni „če“ popolnoma odveč in nepotreben.

Saj se ji ni tudi še nikoli tako živo in tako določno sanjale kakor zadnjič! Natančno je slišala svetega Antona, svojega patrona, kako je rekel: „Osenimšestdeset, petindvajset, trinajst.“ Dasiravno je bilo šele okoli petih, to jutro ni šla več spat, da ne bi pozabila blaženih števil.

Takoj tisti dan je šla v trafiko in stavila. Vzemirjala jo je sicer nekoliko številka trinajst, ker o nji ni imela nikoli dobrega mnenja. Ker jo je pa povedal sveti Anton, se je vendarle udala in jo stavila. Izjemoma je zastavila danes celih trideset krajcarjev, kar pri stari študentovski gospodinji pač ni majhna svota.

Skoraj ji je že delalo skrbi, kam bo dela toliko denarja. „Lurški Materi božji kupim zlat venec na glavo, nekaj ga bom dala za svete maše; nekaj še za reveže — no — in drugo bom pa že porabila sama zase. Vzela si bom večje stanovanje, nabavila nekaj novega pohištva — pa bo šlo.“

Veselo in hitro je mencala, da ne bi zamudila stave. Prijateljica Polona jo je sicer ustavila, češ: „Tona, kam pa, kam, tako zgodaj in tako hitro?“ — a ni dobila odgovora, tako je se mudilo Toni.

Z nasmehom skorajšne sreče pričakujočega je vstopila v malo, zaduhlo trafiko in ne da bi voščila stari znanki; „Dobro jutro!“ je zakliknila že koj pri vratih: „Oseminšestdeset, petindvajset, trinajst!“ in še dvakrat ponovila, da se ne bi stara trafikarca zmotila. Toni na čast bodi povedano, da sama ni poznala števil, dasiravno je imela dijake že nad deset let na stanovanju, in da bi bila trafikarca lahko kaj drugega napisala, ne da bi ona za to vedela.

VeseloPONOSNA je zopet odšla. Saj je bila pa tudi lahko vesela in ponosna, ker stotakov ne šteje vsakdo, in ona jih bo kmalu — — — — —

Skoro tekla je vprašat, ali so že prišle številke, ne, če so prišle njene številke. O tem ni dvomila!

Kljub temu se je je nehote zopet polaščala neka negotovost in skrb in sicer — zaradi številke trinajst. Mnogokrat jo je že zvodila ta številka za nos — kaj, ko bi jo še danes. Tam nekje globoko doli v prsih ji je kar nekaj pravilo, da — da — da ne bo nič. Toda proč s praznim strahom; sveti Anton je vendar ne bo nalagal!

Enkrat je že bila danes tu, a tedaj še ni prišlo iz Dunaja poročilo. Teško sopeč in s poželjvimi očmi vstopi vdruči. Zdajzdaj je imela izvedeti, ali bodo sanje ostale res le sanje, ali — ali . . . Razburjenost ji ni puščala dalje več misliti. „Naj bo, v božjem imenu; kar je, je,“ si je rekla natihoma, vstopajoč v trafiko, naglas pa je vprašala:

„So že tu?“

„Da, ravnokar so prišle. Oseminšestdeset, petindvajset in —“

„No, in, in? —“

„In štirinajst“ — je pristavila trafikarica brezizrazno, dasi ravno je opazila veliko razburjenost Tonino.

Skoro bi jo bilo zadelo! Dvakrat ji je morala ponoviti trafikarica zadnjo številko, poprej je ni, oziroma ni hotela umeti.

Stala je. nema, žalostna, pobita. Precej je preteklo, predno se je zopet vzdramila v bridki zavesti.

„In štirinajst, in štirinajst,“ si je ponavljala tiho, komaj slišno.

„Ena sama številka in vendar tolika razlika . . . Kdo bi si mislil? . . .“

Vse lepe nade, vsi lepi načrti, skratka vse je bilo kar na mah uničeno.

„Ne bom mogla žrtvovati Materi božji zatega venčka, ne bom mogla dati za svete maše, ne bom mogla vzeti drugega stanovanja, ne bom —“ saj ni mogla dalje, tako jo je potrla.

Vsa uničena je zapustila nesrečno trafiko.

„Zakaj vendar nisem stavila štirinajst, ko se mi je zdelo, da s trinajsto ne bo nič?“

Zakaj, zakaj? — — —

Ubog! dijaki, ki smo bili pri njej na hrani! Na ta račun smo stradali cel božji teden, dokler ni pozabila gospodinja svoje nesreče.

Od tedaj pa ni nič več verjela ne sanjam, ne loteriji. Kdor jo je o tem kaj vprašal, vškemu je rekla kratko: „Sanje so sanje, loterija je pa — goljufija.“

ZORENSKI:

SCHERZANDO. . .

Nimam sreče bratci moji . . .
zadnjič stavl pri krošnarju
na oranže. na bonbone
pa zastavl tri sem króne
Lubil svojo sem blondinko
pregoreče, . . .
danes drugega poljublja
nimam sreče
nimam in je nimam bratci moji. . .

SMEŠNICE.

Važna pozornost.

„Tukaj, Anton, pojdi mi po pivo, osuši pa vrček poprej dobro, včeraj je bila voda v njem.“

Opravičena jeza.

Hči: „Mati, Adolf me ne ljubi več.“
Mati: „Iz česa sklepaš, imaš opravičeno jezo?“

Hči: „Seveda! Včeraj zapenjal mi je rokavice in se pri tem ni niti edenkrat zmotil!“

Bistrica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Ilica 41.

Orin. Torej o mojemu uredniškemu košu se govori, da je magneten?... Magnet sicer ni pač pa prostoren in tudi del Vaših pesnic je izginil v njegovem objemnem trebuhu. „Kmečko pesem“ o priliki porabim. A. S. Odisej. Pošljite svoj naslov! J. L. Ne konvenira. F. Adamič. Vi ste predrzen literaren tat. Vaše pesmi v zadnji številki „D. P.“ „Ah te noči“ niso Vaše, ampak ukradene g. F. Ks. Mešku, ki jih je objavil v letošnjem koledarju Mohorjeve družbe. Vaše postopanje je nepošteno in zasluži najostrejšo obsodbo in zaničevanje. Slavkin, Soški. Nič! Zdravko. Pesem „Sam“ ste gotovo kje prepisali. Ako bi bila ona Vaša, bi bila dokaz nenavadnega talenta. Javite mi kako je stvar, ali to opomnim za vsak slučaj, da je plagiatorstvo kaznjivo tudi pri sodnji. Bistrovaški. Moče, da o priliki objavim. Ali čez pisavo se bodo stavci strašno jezili.

UGANKE.

Razpisujemo danes

sedmi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve saj se dopošljejo najkasneje do 15. julija. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ v PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. Par dekorativnih majolničnih vaz.
2. Simon Jenko: *Pesmi* (krasno vezana knjiga).
3. Kadilna garnitura.
4. Pogled na „Otok na Vrbskem jezeru“ (slika v okvirju).
5. A. P. Cehova: „*Momenti iz spisov*“ (krasno vezana knjiga).
6. *Jardiniera*.
- 7.—8. *Posodice za kavo* (3 skodelice s krožniki z napisom: „Vydrova žitna kava“).

Dobitki šestega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. J. Riha. „*Mladost*“ (soha po sliki): Martin Malej, veleposestnik, Zg. Hudinja pri Celju.
2. *Pogled na Belopeško jezero* (slika v okvirju) Janez Ferjan, gostilna „Gorenjvas“.
3. Z. Kveder Jelovškova: *Odsevi* (krasno vezana knjiga) Alberta Krmac, soproga učitelja, Vipolže, Kozana.
4. *Kovinast poniklan črnilnik*: Ivana Lenassi, dijakinja v Ljubljani.
5. *Pogled na Maribor* (slika v okvirju): Franc Borc, voditelj mlekarne v Šmarci pri Kamniku.
6. *Majolična košarica za svetlice*: Franc Čulk, Rakovlje pri Braslovčah.
7. *Posodice za kavo*: Ivana Schweiger, gospodinja, Tržič.
8. *Posodice za kavo*: Valentin Sodja, posestnik, Jereka pri Boh. Bistrici.

61. Uganka.

A. Hacarol, Šempolaj.

Nisem živo
 a v sebi življenje imam.
 Okusil krepko
 jedilo si moje že sam.

62. Skrivnostna vizitnica.

Anka Čepin, Brežice.

Linka Gostičar

Iz črk vizitnice se najde po-
 klic osebe.

63. Številna uganka.

Vendimir Rud., Ljubljana.
 123 sprejme vsak 321.

64. Magični kvadrat.

Štefan Erman, Št. Vid.

pijača

del gledišča

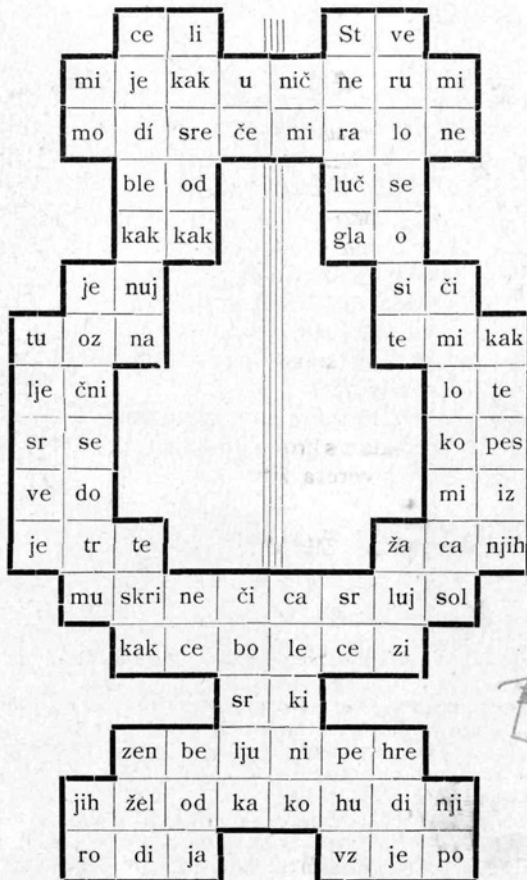
opravilo

staro ime

a	a	d	d
d	e	e	l
n	o	o	o
o	r	r	v

65. Kraljeva pot.

Sava Burić, Emona.

66. Zemljepisna uganka.

Mihael Pustišek, Zdole.
Besedica kratka
rastlino pové,
brez prve pa črke
ime je vode.

67. Zastavica.

F. P. Biščak, Dol. Košana.
12345 — v gozdu gozdar me dobi
v 43125 — me lahko spremeni.

68. Homonim.

V. S. Kranj.
— — je začelo daniti, smo vzeli
in smo šli kositi.

69. Šaljiva uganka.

Silvester K. na Štajerskem.
Reševalci, bistre glave,
iščite me, v vrstah teh!
Glejte vi, sem stare slave!
No — kak je uganke uspeh? —

70. Tajinstveni napis.

Magda S., Cerkno.

Ob lati bon
bo nijuh ne kon
zer vetov se
lez a park ron.

Rešitev ugank v 6. številki.

48. Klobasa. 49. Državni poslanec. 50. Trajan, Mojzes. 52. Hudi duh. 53. Šola, oves, lesa, asan. 54. Ljubite se med seboj! 55. Gori. 56. Petek, petak. 58. Mala nedelja na Štajerskem. 59. Mir, Rim. 60. Rast, lina: Rastlina.

51. Skopuhu na spomenik.

Tu počivaš v zemlji hladni
zdaj skopuh, denarja gladni;
vse življenje si nabiral
blago in ljudi odiral,
kar pa drugim ti si vzel,
sam ne boš več imel.

Zlatov kup bo kmalu minil,
kakor prišel je, izginil
in zato, ker ti le blago
bilo je na svetu drago,
kaže spomenika bron:
tu leži — sto tisoč kron!

Silvester.

57. Star sedemnajst še komaj let,
zaničeval že ves sem svet.
In vem, da v srečo to mi ni,
pa mi srce tako veli.

(S. Jenko.)

VSEBINA: ZVORAN ZVORANOV: Ignacij Vilen. — MIJO MLADJENOVIC: Lubezenska sreča. — IVO ČESNIK: Stric. — BEKŠ: Vse zvezde gorijo nocoj. — S. CELESTINA: Njiva. — TINEA: Edin zaklad. — GORIČANKA: Prijateljici. — ZORENSKI: Komedijska življenja. — ZORENSKI: Scherzando. — JOŽE: Številka trinajst. — Smešnice. — Uganke. — Zapisnik za šolsko leto 1908—1909.